

Yttrande till inriktningsärende 2024–2026

Kultur- och fritidsnämnden

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Nämndspecifik omvärldsanalys	3
Konsekvenser av nämndens ekonomiska ramar i inriktningsärendet.....	5
Investeringar.....	6
Lokalresursplan.....	7
Eventuella förändringar av taxor och avgifter.....	8

Sammanfattning

Inriktningsärendet beskriver de ekonomiska förutsättningarna för planeringsperioden 2024–2026 och innehåller preliminär ekonomiplan för kommunen och kommunkoncernen, preliminära budgetramar för nämnder och preliminär investeringsplan för kommunkoncernen.

I inriktningsärendet föreslås att kultur- och fritidsnämndens ekonomiska ram ökas med 11,3 miljoner kronor mellan 2023 och 2024 (varav 6,4 miljoner kronor är kompensation till följd av ökade hyreskostnader för tillträdde lokaler under 2023 och 2,2 miljoner kronor avser kompensation för uppstartad fritidsgård i Visättra samt 2 miljoner kronor för att kompensera minskade statsbidrag). Nämnden anser att kommunstyrelsens inriktning att kompensera delar av de tidigare riktade statsbidragen är klokt prioriterat för att på så sätt medvetet stärka målpuppfyllelsen och utveckla nämndens kärnverksamhet.

Nämnden gör ingen annan bedömning av inflation och löneökningar än Huddinge kommun som helhet, att kommunen nu står inför en kraftigt försämrad ekonomisk situation, vilken främst beror på inflation. Även osäkerheten kring kommunens prognostiserade skatteintäkter påverkar situationen. Nämnden står bakom vikten av att vidta fortsatta effektiviseringsåtgärder för att kunna möta kommande pris- och löneökningar utan kompensation.

Nämnden bedömer att de behov av effektiviseringar som krävs under 2024 inte fullt ut kommer att kunna genomföras utan påverkan på verksamheten närmast Huddingefamiljen. Bedömningen utgår från antagandet att pris- och löneökningar under perioden uppgår till 3 procent.

Nämnden har identifierat några områden där utrymme finns för åtgärder som kan leda till kostnadseffektiviseringar samt förslag på taxe- och avgiftshöjningar inom verksamheten idrott och anläggning. I yttrandet ingår även nämndens kommentarer och synpunkter på lokalresursplanen.

Nämndspecifik omvärldsanalys

Folkhälsa och meningsfull fritid

En aktiv och meningsfull fritid är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barn och unga. Det kan bidra till ökad självkänsla, utvecklade förmågor och tillit till andra, vilket i sin tur kan bidra till att kompensera för svagare förutsättningar under uppväxten i övrigt. Samtidigt är många riskfaktorer särskilt aktuella för ungdomar på fritiden, då de i högre grad vistas i riskmiljöer. Studier visar att andelen med lågaktiv fritid är högre bland barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden. Som en del i det preventiva arbetet är det därför viktigt att arbeta med likvärdig tillgång till aktiviteter på barns fria tid i hela kommunen. Barn och ungas tillgång till en meningsfull fritid är en viktig del i kommunens brottsförebyggande arbete som från och med juli 2023 är ett lagstadgat ansvar för kommunerna.

Högst skyddsfaktor får barn och unga som deltar i ledarledda organiserade aktiviteter under sin fritid. Det kan till exempel röra sig om regelbunden träning i en idrottsförening, eller deltagande i en terminskurs inom Kulturskolan. Samtidigt kan trösklarna till dessa aktiviteter vara höga, genom att de till exempel är avgiftsbelagda, kräver särskild utrustning eller hög grad av föräldraengagemang. Det är därför av högsta vikt att det också erbjuds ett brett och attraktivt utbud av spontana aktiviteter och mötesplatser, som inte kräver föranmälan, och som inte är avgiftsbelagda.

Den lågkonjunktur som Sverige har gått in i under 2023 innebär ett ökat behov av nämndens verksamhet. Andelen med lågaktiv fritid är högre bland barn och unga i socioekonomiskt utsatta områden och denna andel riskerar att bli ännu större eftersom hushåll i dessa områden riskerar att drabbas hårdast av lågkonjunkturen. Det innebär ett ökat behov av insatser för en meningsfull fritid, såväl organiserade kultur- och fritidsaktiviteter som tillgång till mötesplatser och spontana aktiviteter.

Delaktighet och inflytande i samhället är grundläggande förutsättningarna för folkhälsan och därför nödvändiga frågor att arbeta med. Därtill kan fysisk aktivitet, tillgång till mötesplatser och kultur- och fritidsaktiviteter även ge positiva effekter på fysisk och psykisk hälsa. Jämlik tillgång till en aktiv och meningsfull fritid under hela livet bidrar till ökad folkhälsa i kommunen.

Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderar att barn ska ägna sig åt måttlig till hög fysisk aktivitet minst 60 minuter per dag, men studier visar att endast 20 procent av Sveriges barn och unga är fysiskt aktiva i den

omfattningen. Tonårstjejer är den grupp som i lägst utsträckning når rekommendationen och barn och unga i hushåll med låg inkomst når i lägre utsträckning rekommendationen än de i hushåll med hög inkomst (PEP-rapporten 2023).

Regeringen har aviserat att ett statligt fritidskort för barn och unga ska införas. Fritidskortet ska ge ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv, särskilt för barn och unga i det regeringen benämner som socioekonomiskt utsatta hushåll. Fritidskortet ska innehålla ett värde som kan användas som betalning för barn och unga i åldrarna 8–16 år för fritidsaktiviteter. Ambitionen är att införandet av fritidskortet införs under 2024. Den vidare utformningen av reformen är ännu inte beslutad, men nämnden behöver följa arbetet nära då det kan få inverkan på efterfrågan på organiserad fritidsverksamhet inom föreningslivet med krav på ökad kommunal finansiering som följd.

Utmaningar för civilsamhället

Nämndens samverkan med studieförbund, idrotts- och kulturföreningar och andra ideella krafter är en förutsättning för ett varierat och inkluderande utbud av aktiviteter för Huddingefamiljen. Samtidigt ser nämnden utmaningar som påverkar förutsättningarna för ett fortsatt starkt föreningsliv, exempelvis i svårigheter att rekrytera ideella ledare och styrelsemedlemmar och genom att föreningar blir alltmer komplexa att utveckla, leda och förvalta.

Föreningslivet är svagt i områden med socioekonomiska utmaningar i kommunen och följaktligen är även deltagandet i fritidsaktiviteter lägre. Forskning visar till exempel att föreningsidrott är särskilt svag i områden med socioekonomiska utmaningar, vilket begränsar tillgängligheten till organiserad fritid för barn och unga i dessa områden.

På uppdrag av regeringen följer Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) årligen upp ideella föreningars villkor. Uppföljningen avseende 2022 (Ett år med nya utmaningar Uppföljning av ideella föreningars villkor 2022) visar att tidigare års negativa pandemieffekter avtagit. I stället uppger var tredje förening att de stigande elpriserna och den höga inflationen haft en negativ påverkan på deras möjligheter att bedriva verksamhet. Trots dessa utmaningar har de flesta föreningar fortfarande en stark tro på framtiden, men andelen har minskat jämfört med föregående år. Det är också färre föreningar som bedömer sig ha goda möjligheter att bedriva eller utveckla sin verksamhet under de kommande åren jämfört med tidigare. Vidare har föreningar som i huvudsak består av äldre tappat medlemmar i högre grad än andra föreningar.

I linje med den nationella utvecklingen har flera kulturföreningar i Huddinge kommun en hög medelålder bland medlemmar och styrelser, och de vittnar om svårigheter att rekrytera nya och yngre medlemmar. Utvecklingen riskerar att ge långsiktiga ekonomiska och verksamhetsrelaterade konsekvenser för kommunens föreningsliv och inte minst för möjligheterna för Huddingefamiljen att ta del av kultur- och fritidsaktiviteter och -upplevelser.

Åldrat anläggningsbestånd

Hälften av kultur- och fritidsnämndens budget går till lokal- och anläggningshyror, vilket i relation till nämndens storlek gör den till den i särklass mest lokal- och anläggningstunga i kommunen. Stora delar av det bestånd av lokaler och anläggningar där kultur- och fritidsnämnden bedriver egen verksamhet eller tillhandahåller tider för föreningslivets verksamhet, är åldrat och i behov av renovering och upprustning. Verksamheternas behov har också förändrats under årtiondena, med nya anläggningskrav från idrottsförbunden, förändrade behov och vanor hos besökare och så vidare, vilket ytterligare ställer krav på en modernisering av lokaler och anläggningar.

Samtidigt planerar Huddinge för nya bostadsområden som, för att vara attraktiva livsmiljöer, behöver planeras med samhällsservice och möjligheter till en aktiv och meningsfull fritid, genom till exempel bibliotek, idrottsanläggningar och fritidsgårdar.

Digitalt utanförskap

Nämndens roll i ett demokratiskt samhälle är bland annat att erbjuda alla invånare rätt att fritt ta del av information, delta i samhällsdebatten och söka kunskap. Drygt 10 000 Huddingebor saknar idag tillräckliga digitala kompetenser för att vara aktiva samhällsmedborgare (Internetstiftelsen). Det finns även betydande grupper som saknar tillgång till dator och internet. Samtidigt ställs allt högre krav på digital kompetens. Folkbiblioteken möter i stor utsträckning gruppen digitalt utanförstående. Orsaker till att många vänder sig till folkbiblioteken är bland annat lokal närvaro, låga trösklar och högt förtroendekapital (SKR, Digidelnätverket och Kungliga biblioteket). Behoven och den kommungemensamma ambitionsnivån är idag större än vad folkbiblioteken på egen hand kan svara upp mot i flera av kommunens geografiska områden. För att leva upp till de strategiska inriktningarna i kommunens digitaliseringsstrategi 2021–2025 behövs kommungemensamma

insatser där nämndens verksamheter deltar.

Befolkningsutveckling och inflation

Osäkerheten kring befolkningsutveckling och inflation är avsevärt mycket större än på många år.

Huddinges kultur- och fritidsutbud är beroende av ett starkt och livaktigt föreningsliv. Även föreningarna påverkas av inflationens ökade kostnader för el, bränsle, livsmedel och djurfoder. Särskilt kan de föreningar som hyr egna lokaler påverkas av prisutvecklingen. Nämnden behöver fortsätta följa denna utveckling och ha beredskap för att snabba åtgärder kan krävas för att säkra enskilda föreningars möjligheter att bedriva verksamhet.

Befolkningstillväxten är lägre än tidigare både i Sverige och i Huddinge, vilket även innebär en mindre uppräkning av nämndens ekonomiska ram. Det förväntas en stor ökning av personer som är 80 år eller äldre i Huddinge liksom nationellt. Det kan på sikt innebära större behov av kultur- och fritidsverksamhet för den målgruppen. I statens budget avsätts särskilda medel 2023–2025 både till idrottsrörelsens arbete med äldres idrottande och till civilsamhällets arbete för att bryta ofrivillig ensamhet.

Konsekvenser av nämndens ekonomiska ramar i inriktningsärendet

I inriktningsärendet förslås den ekonomiska ramen ökas med 11,3 miljoner kronor mellan 2023 och 2024, varav 6,4 miljoner kronor är kompensation till följd av ökade hyreskostnader för tillträdda lokaler under 2023, 2,2 miljoner avser kompensation för uppstartad fritidsgård i Visättra, samt 2 miljoner kronor för att kompensera minskade statsbidrag. Nämnden tycker att kommunstyrelsens inriktning att kompensera delar av de tidigare riktade statsbidragen är klokt prioriterat för att på så sätt medvetet stärka målluppfyllelsen och utveckla nämndens kärnverksamhet.

Kultur- och fritidsnämnden har inom flera verksamhetsområden gjort den inledande analysen av nuläget, och kan konstatera att nämndens verksamheter i de flesta fall har förhållandevis låga kostnader per invånare i jämförelse med genomsnittskommunen i länet och de utvalda kommunerna. Nämnden har under 2023 beslutat om Kulturskolans framtida struktur och driftformer, strukturprogram Kulturskolan, ett reviderat biblioteksprogram samt påbörjat strukturprogram för biblioteken och utredning av fritidsgårdarna med fokus på likvärdighet och målluppfyllelse.

Nämnden gör ingen annan bedömning av inflation och löneökningar än Huddinge kommun som helhet, att kommunen nu står inför en kraftigt försämrad ekonomisk situation, vilken främst beror på inflation. Även osäkerheten kring kommunens prognostiserade skatteintäkter påverkar situationen. Nämnden står bakom och förstår vikten av att vidta fortsatta effektiviseringsåtgärder för att kunna möta kommande pris- och löneökningar utan kompensation.

Nämnden bedömer att de behov av effektiviseringar som krävs under 2024 inte fullt ut kommer att kunna genomföras utan påverkan på verksamheten närmast Huddingefamiljen. Bedömningen utgår från antagandet att pris- och löneökningar under perioden uppgår till 3 procent. Sannolikt kommer dock pris- och personalkostnaderna att vara högre och nämnden gör i detta fall bedömningen att det är sannolikt att det kommer att leda till märkbara konsekvenser för verksamheterna i det kortsiktiga perspektivet. Även att genomföra den kompetenshöjning och satsning som behövs för att effektivisera och utreda verksamheten kommer att påverkas om den eventuellt ännu högre inflationstakten inte kompenseras. För varje år som medel för löneökningar uteblir ökar svårigheten att hitta åtgärder.

Nämnden har identifierat några områden där utrymme finns för åtgärder som kan leda till kostnadseffektiviseringar samt förslag på taxehöjningar.

Administration och chefstäthet

Nämnden ska fortsätta påbörjat arbete med översyn av administrativa funktioner och chefstäthet utifrån effektivitetsperspektiv. Nämnden bidrar även i det kommunövergripande arbetet med mer effektiv samordning av administrativa funktioner.

Översyn av öppettider

Det pågår en översyn av öppettider inom nämndens verksamheter. Översynen ska utgå från ett områdesperspektiv och ta hänsyn till de geografiska områdenas samlade behov och utbud, vilket bland annat syftar till kostnadseffektiviseringar och högre målpuppfyllelse.

Kultopia

I maj beslutade nämnden om långsiktigt behov och struktur för Kultopia. I den föreslagna lokalresursplanen finns uppdrag att ta fram en förstudie, inklusive lokalprogram gällande möjliga alternativ till lokalisering för nya lokaler för Kultopia. Än så länge finns inga ekonomiska konsekvenser framtagna men det bör vara sannolikt att det leder till minskade kostnader om verksamheten bedrivs i en lokal i stället för två.

Omställningsarbete digitalisering

Den nya styr- och samverkansmodellen för digitalisering är etablerad inom kultur- och fritidsförvaltningen. Nämnden har tilldelats omställningsmedel för att säkra genomförandekraft för att uppnå önskade effekter. Från år 2025 och framåt förväntas omställningsarbetet ge effekt inom förvaltningen. Nämnden bidrar även till fortsatt digitalisering och effektivisering av kommungemensamma processer och funktioner inom exempelvis ekonomi och administration.

Utsälje fritidsgård

I juni 2018 beslutade kommunfullmäktige om att bygga nya Utsäljeskolan där både idrottsytor och plats för fritidsgård ingår. Lokalerna beräknas vara klara för inflyttning under andra halvåret 2024. Idag finns en fritidsgård i Segeltorp och förvaltningens bedömning är att det inte är möjligt att driva fritidsgård i full omfattning i båda lokalerna, inom befintlig ram.

Regional samverkan IP Skogen

Ett avtal om regional samverkan avseende en mobil fritidsanläggning, IP Skogen, har tidigare sagts upp, vilket innebär minskade kostnader från och med 2024. IP Skogen erbjuder föreningar att låna utrustning till arrangemang. Uppsägningen motiveras av att nyttjandet har varit lågt i förhållande till kostnaden.

Taxor och avgifter

Kultur- och fritidsnämnden föreslår att vissa taxor och avgifter inom idrott och anläggning höjs. Motivering till förändringarna är främst att harmoniera med närliggande jämförelsekommuner och senaste årens kostnadsökningar för verksamheterna. Effekten av förslagen både för enskilda invånare och det ideella föreningslivet bör bli ytterst liten då ändringarna medför små prishöjningar.

Ridskoleplatser

Det har i tidigare utredningar konstaterats att det finns ett behov av fler ridskoleplatser i Huddinge. I Mål och budget för 2023 ingår framtagande av ett strukturprogram för ridskoleverksamheten som en särskild satsning. I linje med detta arbete har hyresavtalet med Juringe ridsällskap sagts upp i syfte att öka antalet allmänna ridskoleplatser vid en befintlig anläggning, vilket kommer att innebära en intäktsminskning. Bedömningen är att åtgärden innebär att kommunen kan undvika framtida kostnader för ytterligare en ridanläggning.

Investeringar

Kultur- och fritidsnämndens investeringsram består av investeringar till följd av nya/förändrade lokaler och löpande re- och nyinvesteringar av inventarier och utrustning. I inriktningsbeslutet för 2024 uppgår investeringsramen till 21,1 miljoner kronor, varav 10 miljoner kronor för reinvesteringar beträffande konstgräsplaner i Sörskogen och Visättra samt inventarier till fritidsgård och idrottshall i Utsäljeskolan.

Den absoluta merparten av nämndens lokaler och anläggningar hyrs in från de kommunala bolagen, och huvuddelen från Huddinge Samhällsfastigheter AB (HUSF). Några få finns i nämndens ägo. I inriktningsärendet finns konstgräsplanerna i Sörskogen och Visättra upptagna och ett investeringsbelopp på 10 miljoner kronor finns avsatt för reinvestering av dessa planer. Ny information har framkommit sedan juni och nu vet förvaltningen att konstgräsplanen i Visättra ägs av HUSF och reinvesteringen ska således också utföras och ägas av bolaget. Vad gäller konstgräsplanen i Sörskogen har HUSF utifrån sin kompetens lyft att markförhållandena är sådana att reinvesteringen inte bara innehåller byte av toppen av konstgräsplanen utan även viss del under planen behöver förbättras. Det kommer med all sannolikhet påverka projektets totalkostnad, därav kan utrymmet som frigörs gällande Visättra i stället behövas för att täcka projektet i Sörskogen. Beräknat

investeringsutrymme är således fortfarande osäkert och förvaltningen är medveten om problematiken i detta och kommer under hösten ta fram mer precisa beslutsunderlag.

Nämnden vill även här understryka att det i befintlig budgetram inte finns förutsättningar att klara alla tillkommande kapitalkostnader utifrån behov av att utrusta nya lokaler och anläggningar.

Lokalresursplan

Kultur- och fritidsnämndens verksamhetsområde är förhållandevis lokal- och anläggningstungt. Med både en växande befolkning, samt behov av modernisering och upprustning av nuvarande lokaler, blir resultaten ett stort antal planerade aktiviteter för de kommande åren.

Nämnden anser att framtaget förslag på lokalresursplan i huvudsak är bra.

I den föreslagna lokalresursplanen är förstudier för nämndens nuvarande bestånd av lokaler och anläggningar inte inkluderade. Nämnden har beslutat om behov av anpassningar som bedöms vara nödvändiga för att befintliga lokaler och anläggningar ska stödja nuvarande verksamhet. För tydlighetens skull, då inriktningen av vilka förstudier och uppdrag som inkluderas i lokalresursplanen är ny jämfört med tidigare år, föreslår nämnden att skillnaden beskrivs ytterligare och särskilt med fokus på hur de ekonomiska konsekvenserna och kompensation av tillkommande hyreskostnader ska beaktas. Även de förstudier och anpassningar som inte inkluderas i lokalresursplanen leder till förändrade hyreskostnader. Nämnden vill understryka att det i befintlig budgetram inte finns förutsättningar att klara alla tillkommande hyreskostnader utan att verksamheten i övrigt påverkas.

I nämndens beslutade behovsprognos finns två punkter som inte inkluderats i lokalresursplanen.

- Ta fram funktionsprogram för fritidsgårdar (för 2025)
- Förstudie avseende ändamålsanpassningar i lokalbeståndet inklusive utreda möjligheter för nya lokallösningar för kampsport i Sydvästra, Nordvästra och Östra Huddinge (för 2025)

Standardiserade funktionsprogram är ett effektivt verktyg, både för att kunna ta ett större helhetsgrepp om de behov av åtgärder som finns i nuvarande fritidsgårdar, samt effektivisera framtida planering av funktioner och ytor i nya. Nämnden anser att lokalresursplanen bör kompletteras med ett uppdrag till kultur- och fritidsnämnden för år 2025 att ta fram standardiserade funktionsprogram för fritidsgårdar.

Avseende den andra punkten, vilken omfattar både förstudie inom nuvarande bestånd samt utredning om nya lokaler, vill nämnden att det tydliggörs i lokalresursplanen att utredningen för nya lokallösningar för kampsport omhändertas inom nämndens kommande arbete med att ta fram strukturprogram för idrottslokaler och idrottsanläggningar.

Nämnden ser positivt på tydlighet vid formuleringar av samverkan mellan förvaltningarna i två av grundskolenämndens uppdrag.

Komplettera med att vid den nya Utsäljeskolan, förutom fritidsgård, även ska byggas en idrottshall och 7-spelsplan, vars drift ligger inom nämndens ansvarsområde.

I tabellen som bland annat visar år för planerad byggstart och beräknad inflytt behöver det säkerställas att aktuella projekt är med, utifrån tänkt struktur. Till exempel bör den planerade nya idrottshallen och konstgräsplan vid Solfagraskolan tas med samt nytt bibliotek i Trångsund, ny lokal för Kultopia - där förstudier ska göras 2024.

Då nämnden har lokal- och anläggningstung verksamhet är en konsekvens att det finns underhåll och verksamhetsanpassningar i det befintliga beståndet som är resurskrävande bland annat för rollen lokalsamordnare. Kommunfullmäktige har beslutat om att bygga ny idrottsanläggning och simhall samt nytt huvudbibliotek. Dessa projekt är komplexa, dyra och medför behov av beställarkompetens med verksamhetsperspektiv. Då det är stora projekt som är tidskrävande gör nämnden bedömningen att det krävs förstärkning av lokalsamordnare. Nämnden önskar att budgettillskott för ytterligare lokalsamordnare för dessa tillkommande projekt beaktas när budgetram beslutas.

I höst väntas kommunstyrelsen godkänna inriktningsbeslut för investering i nya lokaler för kulturskolan, då verksamheten behöver evakueras från befintliga lokaler på Paradisbacken. Nämnden förutsätter att utökade

lokal- och driftskostnader kompenseras i budgetram.

Förändringar av taxor och avgifter

En sammanställning över föreslagna förändringar av taxor och avgifter inom kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde redovisas i bilaga 2 "Sammanställning förslag förändrade taxor och avgifter 2024 (KFN)". Jämförande statistik gällande föreslagna förändringar redovisas i bilaga 3 "Jämförande statistik och föreslagna förändringar av taxor och avgifter 2024 (KFN)".

Förändringarna rör i huvudsak taxor och avgifter inom verksamheten idrott och anläggning såsom entréavgifter till bad i Huddingehallen och taxor gällande idrottshallar och gymnastiksalar. Förändringarna avser emellertid även kulturverksamheten Kultopia, till exempel ändrad debiteringsperiod för replokal. Förändringarna föreslås utifrån att harmoniera med närliggande jämförelsekommuner och senaste årens kostnadsförändringar för verksamheterna (med inflation och ökade kostnader för el, bränsle med mera).

Kultur- och fritidsnämnden föreslår att taxor och avgifter inom kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde revideras enligt bilaga 2 "Sammanställning förslag förändrade taxor och avgifter 2024 (KFN)". De nya taxor och avgifterna ska börja gälla från och med den 1 januari 2024.

I övrigt föreslås inga förändringar av nuvarande taxor och avgifter inom kultur- och fritidsnämndens ansvarsområde.